कथापुराणे

मराठी

क्र ३

(ओ)

महाभारत. - मुक्तेश्वर

४७०।पु ७०३

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४७०/पु. ७०३ (५६४)

ग्रंथ नाम भारत

विषय कथा-पुराणे.

" Joint project of The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

1

सुनवनिताचिपुतेळिं। याज्ञसेनि गुणवेल्हाळि: आरण्यवासिं कोन्हा
नेळिं: ठेरलि कैसिं सांगपां॥८॥ वैशंपायन म्हणे राजा: वना जातां ध
र्मराजा: नगरवासि सकळ प्रजा: पागवाठिं लागल्या॥९॥ येणें रिति ह्रदयें
वसनें: म्हणति तुजविण गेलें प्राणें: तुं जासि तेथें नेणें: आम्हुतें हि दयाळा॥१०॥
तुं वससि जेयुस्थळिं: तेथेंचि वसों [illegible] मे ळिं: या द्वष्टि चिया हातातळिं: रा
हों न सकों सर्वथा॥११॥ आळिं गुनि[illegible]तें: धर्मे दोंत विसमस्तातें: म्हणे श्री=
मद्विदुर जेथें: तेथेंचि मि हि जा[illegible]णा॥१२॥ नेम साठुनि चतुर्दश वर्षिं: मि ये
उं सत्य तुम्हां पासिं: चिंता सांडुनि मा[illegible]सिं: स्वच्छ सर्वि असावें॥१३॥ मज संग=
ति येतां तुम्हां: दुर्जन म्हणतील चळ[illegible]ने मां: प्रजा नेलियां नगरि आम्हां: क्ष
ग न घडे ज्या पुरि॥१४॥ आम्हु चें कल्याण तुम्हां कारणें: येकाळिं नगरा जावें णें॥
वनवासु कमुनि मज येणें: तुम्हां पासिं सर्वथा॥१५॥ यापरि शांत ठेविजनें: पर
तविले तो न्हिवर्णे: ब्राह्मण म्हणति गेलियां प्राणा: तुज सांडुनि न वंचे व॥१६॥
.व

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(2)

वेदशास्त्रपुराणश्रवणः हरिहरनाम किर्तनः जपतपक्रियाअनुष्ठानेः को
ष्टकं हुं तवं संगें ॥१७॥ तुजसंगतिसतोरा चिंतें: आचरे नितपश्चर्यतें: तुझेरा
ज्यसाध्यें तुतें: ऐसें करुंनि धोरें ॥१८॥ तुजसंगतिधर्मेरायाः आचरे नित्तप
श्चर्याः तुं पाव सिनीज ऐस्वर्याः हें चिं[illegible]तं तोको ष्ठ ॥१९॥ नाराहोयेराचु कुळः
युद्धिजेयश्रीयाचालिमाळः ऐसें को[illegible]चिं[illegible]पाळः ब्राह्मण तुझे जाणपां ॥२०॥
॥२॥ तपद्रुष्ठकर्मी चेंदहनः भजवें ह[illegible]संज्ञः होति ऐसें आराधनः तुजल ॥२॥
गुनोंअराधुं ॥२१॥ धर्म स्तणायेथा[illegible]मिं: होणार तेसें वदनसां तुझिं: पर
तु माझे अंतर्यामिं: चिंतावत्तेअपार[illegible]॥ रखेउतर क्षुधेच्या हुतासिं: पीडापात्र
बाल आरण्यवासिं: तेवेळिं आम्हिं दरिद्रपुरषिं: दुःखें प्राण सजावे ॥२३॥
देपवरक्षिजे जीवोतिं: ते विनुमतें पाळिजे भक्तिं: अरंण्यवासें वृथा वर्तिं ॥
प्राणकळिका माळके ॥२४॥ वेदुनियां वल्कलें लांबरें: रक्षनेले पिलिं शरिरें ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

2A

आहिंजातेसोंसाचारें: दृष्टीतुसीं देखतसां ॥२५॥ श्रोसणसणतिधर्मो तें: तु
दरभारनचालुंतुतें: कंदमुळफळेजव्ळातें: अंगकष्टें मेळ्उं ॥२६॥ दरिद्रमो
गुसत्संगती: तेहरिहरइंद्रादिकांचिसंपति: कुसंगीयेस्वर्यप्राप्ति: तोचिनर्की
निर्धारिं ॥२७॥ विष्णुस्मरणेलोटल्या घडि: च्यारिपुरुषार्थजोडतिजोडि ॥
सत्संगाचिअगाधगोडि: मोक्षपदिंअसनो ॥२८॥ आमुचिमरणाचिन्ताचिंता:
तुवांनकरावित्ऱ्हपावंता: आनेत[illegible]पाळिता: तोरक्षिलसर्वांतें ॥२९॥ भी
डोंनबोलवेवाणी: धर्मैंमस्तके[illegible]चरणी: सणेअवस्य येईजेवनी: र
क्षावयादिनातें ॥३०॥ कान्यकुब्जदेश[illegible]: कामरूपिठक्षेत्र बहुत: पंचगै
उअसंख्यातें: श्रीसणसंगीचालिले ॥३१॥ गुर्जरमाहाराष्ट्रकर्णाटक: आ
र्धचोळ्यमल्याळदेख: द्राविडहिअनेक: धर्मोसंगींचालिले ॥३२॥ प्रथ
मदिवसिंचालतांपंथीं: गगनिबोल्ळविलागमस्ती: जान्हवितिरिंकेलिवस्ति ॥

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

श्री ॥२॥ (3)

पवित्र स्थळीं पवित्रें ॥२३॥ प्रयाणार्थ वेट स्थळीं । गंगोदकें स्नान केलें सक

ळीं । निशाकर्मितां अंशमेळीं । उदया आला सकाळें ॥२४॥ सारुनीयां प्रातर्नि

मः पुढें चालिला राजा धर्मः आरण्यपंथीं नानाद्रुमः पांथ पुष्पी पुंजित ॥२५॥

द्रौपदी ब्राह्मणाच्या क्लेशः दृष्टी देखतां बहु वसः कोमळ धर्माचें मानुसः

स्त्री कानें ऐळें दग्धलें ॥२६॥ नेत्रें [illegible] उन्मेषें केरि: मुर्छित पडला पृथ्वि

वरी: आकस्मात तें अवस्थचि: दे [illegible] बहु निपातला ॥२७॥ सावध करु

॥२॥ नि धर्मातें: नेत्र प्रमार्जिले हातें: [illegible] संसार दुःखा पाव हातुतें: आजि क

ळला शाहाणीया ॥२८॥ शोक न या [illegible] आघात: क्षणक्षणा होति प्राप्त: मुख

ती चे चित्त: ज्ञानि पंडित प्रमेना ॥२९॥ मनें केल्पीतां जासे राया: ज्ञानेपा

होतां सर्वहि माया: अवलंबुनि विचार्ये धैर्यीं: खेद सांडिं मानसिं ॥३०॥

अस्तकाळ दे खोनि पुढें: ज्ञानिया अंगि विरश्रीचे चढे: कोटि दुखाचिं दळ

वाडें: वीवेकें लज्ञा विभांडि ॥३१॥

३४

ज्ञानेनासिजे संसार श्रमः विष्णुस्मरणें पातकें भस्मः कष्टकाळ तो अतिदुर्गमः
धैर्यबळें लोटावा ॥ ४२॥ तपें जोडे ईछिलें फळः ऐसें बोलती शास्त्र कुशळः
आतां तुवां आचंचळः चित्त निष्ठे रक्षावें ॥ ४३॥ तपोधनातें सीह्व पुरुषः सी
ह्विदे तिकेरून वस्येः तपोबळि नानाकेरीः गुण प्रायेंना सत्ति ॥ ४४॥ धौम्य
ह्मणे विचार सुमतिः आराधुनी सूर्य गभस्तिः मागा आपत्काळ बहुतिः
कीर्तिवंतीं केलिं ॥ ४५॥ चतुरानने निर्मिल्या प्रजाः या क्षुधेनें पीडतां
महाराजाः सूर्यें प्रतिपाळिल्या वोजाः पिता जैसा पुत्रा तैं ॥ ४६॥ रसक्षो
खोनि उत्तरायेणीः जळमोकलि दक्षिणायेणीः ओषधि पोषी चंद्रकिरणीः
हें हि सामर्थ्य सूर्याचें ॥ ४७॥ ह्मणोनि विश्व तें प्रतिपाळितोः सूर्यचि जाणा
वा नेतोः सूर्यो परता अन्नदाताः दुजा नाहिं त्रैलोक्यीं ॥ ४८॥ सूर्य कीरणी
हो तिथ्यनः धनवृष्टि पासाव अन्नेः अन्ना पासुनि प्रजा प्राणः वेद प्रमाण
निर्धारें ॥ ४९॥ सूर्येचि ब्रह्म सूर्यचि अत्माः सूर्य नासिअज्ञान तमोः विष्णु

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

ऽंकरदेवकें स्नां सूर्येरूपें जाणावे ॥५०॥ या लागी भानु मध्ये अन्नें जाणीयां
तें प्राणाधार णः केरितां सूर्य आराधनः पुर्णकाम तुं होसि ॥५१॥ कौंतें विये
वैन्य नहुषः आपुका ळिं पावतां क्लेशः अराधुनि देव नदिनेशः विस्वत
(५) लोक पाळिला ॥५२॥ तैसें चीतु[illegible]धर निजांविः तपें प्रसन्न केरु निर
विः भोसण पोशनाचि गोविः [illegible] ईलतां कोळा ॥५३॥ गंगाजळिं रा=
॥४॥ हो नि धर्मैः शुचिस्मंत नियमने [illegible] येउपदेशिलि नामेंः आष्टोत्तर श ॥४॥
तें सूर्याचिं ॥५४॥ ब्रह्म्यानें उपदे[illegible]ले शक्रा तें शक्रें कथिलें नारदा
तें नारदें कथिलि धौम्या तें तें धर्मा तें उपदेसि ॥५५॥ वाराश्लोकिं अ
तिउत्तमेः आष्टो[त्त]र शतें सूर्य नामेंः धर्मा उपदेसिलि धौम्यें सिद्धि
प्रदे ते कोळिं ॥५६॥ स्मरण केरितां येकोचित्तें छपनेद्रवला आदिनाथें
स्नेणे कौंतिये माझा सुनें क्लेशा तितकरावा ॥५७॥ पुढतिधर्में केरि स्तवनें

सूर्ये पावला नलगतां क्षण: तेजें कोंदलें महिगगन: सुप्रसंन्न बोलतु ॥ ४८ ॥
जें जें ईछील तुझें मन: तें तें पावसि फळ संपुर्ण: प्रसाद देत से स्थालपात्र :
चतुर्विध सुस्वादें ॥ ४९ ॥ वाढीतां पावेल हेव्रहितें: येणे ब्राम्हण सह
स्रातें: प्रतिपाळुनि कष्टकाळातें: अरंण्यवासि क्रमोवें ॥ ५० ॥ लोटति
यां तेरा वरुशें: वसेतु नासिकउं [illegible] से: स्वराज्य पावसि संतोशें: सा
गरांत शृष्टिचें ॥ ५१ ॥ लोके बो[illegible]चे: सूर्ये दीधलें थालिपात्र: परि तें व्या
सांचें वगत्रे: वरदलें नाहिं सार तें ॥ [illegible] सो दैसा देतु निवर: स्वस्छानागे=
ला सहस्रकर: उदकाबाहेरि युधि[illegible]र: स्वसंतोशें निघाला ॥ ५२ ॥ नमस्=
कारिलें धौम्यचरणा: आळंगिलें चौघां जणां: भीमा पार्था नंदना: माद्रिचि
या आडि ॥ ५३ ॥ फिटला चिंतेचा विटाळ: हर्षें निर्भरु कुरौनृपाळ: सूर्ये प्रसा
दें ब्रास्मणकुळ: प्रपाळितां जाला कानि ॥ ५४ ॥ कुंतिजा लियां आसंख्ये द्विजा ॥
यानंतरें चौघे अनुज: पाठिं आपण धर्मराज: यानंतरें द्रौपदि ॥ ५५ ॥ भोजनी

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

तोडाउनि ब्राह्मण: नियके रिपुनाराण श्रवण: सकळांसहित कुरुनंदन:
काम्यकवनी पातला ॥ ६५ ॥ जान्हवितिरिचे ब्राह्मण: कुरुक्षेत्रिचे तपोध
न: येमुनातिरिचे वेदज्ञ: सरस्वतीतटवासि ॥ ६६ ॥ वक्रो द्वितितीरवासि:
अग्निहोत्र साम अग्निसि: ये ते जाले यावनासि ॥ धर्मसंगे वसावया ॥ ६७ ॥
धरिकेउ हस्तनापुरिं दुष्ट राष्ट्राचें [illegible] पापारिं: पडोनि बुडतां ते अवस्थ
रिं: कोट्टिं स्मरण विदुरा तें ॥ ७० ॥ [illegible] कुंडिं क्रोधानळ: प्रदिप्त करूनि ॥५॥
५॥ कुंतिबाळ: वेनागेले ते श्रेहाळ: [illegible] विहो तिं अमृतें: ॥ ७१ ॥ यांचे निंदु:ख
पुजालोक: अन्होरात्र केरितीते [illegible] शोक: [illegible] पक्षाब्दाचा पाव केः कौरवेंव
नोलावितिः ॥ ७२ ॥ प्रजा मजति स्नेहभावें: पांडव विशाद सोडिति जिवें: ऐ
सा उपाय तोसदैवें: सांगितला पाहिजे ॥ ७३ ॥ विदुर म्हणे उठता पुढति
तें चितें सांगजो कीति: हित विचार तुझाचि तिं: [illegible] संचरेन सर्वथा ॥ ७४ ॥
अष्टुणीतरिं विवेक सुमतिः पश्चात्ताप धरूनि निश्चितिः आपत्याउ निव

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नाप्रतिः सिभपाचारिं पाउवां ॥७५॥ कुमरधरनियांकरिं: घालिंधर्मो
च्यापांयांवरिः पाह्ले वपस्सरानिकरणोतरिं: क्षमाकरविंमागीलि ॥७६॥
दुर्योधन दुस्यासनः शकुनी आणि कर्णः धर्माहास्तिवोपुनः प्राणदा
नमागेतया ॥७७॥ मस्तकेघालुनिभिमाठदरिं: दुःच्यासने निवेदिंकरिं:
दुर्योधनाचियसीसिः हास्तस्थाणिं धर्मोचा ॥७८॥ अर्जुनोचिंचरणाकमळें:
स्पर्शी विकर्णोच्याकपाळें: सहदेवाचा जोधविटाळें: शकुनिसुकेरक्षिजे:
॥७९॥ तोवाचेविंयाचियेहातिः येसि द्रौपदी निश्चेहमाळि: आळिंगुनोअश्वपाति:
मस्तकसिंचिंधर्मोचा ॥८०॥ ऐसा [illegible] पणचियेविधिः तुं आचरेंविवेकनि
धि: येणेंकल्याणायेन्हविंअवधीः आलिंजोणलेंवपुत्रो ॥८१॥ यापरिवर्तेतां
न्हेहभावें: तरिचचुकेतिमरयाकेवें: येसासुविचारहुझियेजिवें: आतांचि
धरिलापाहिजे ॥८२॥ हे जरिनाइकेतिदुर्जेनः तरिभिष्मकृपाचार्यद्रोणः प्र
रनियांचोघजनः निग्रहुनिरक्षावा ॥८३॥ कळिजिंकदेलाजोवपाः तोस्वहस्ते

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai"

वे.प.३ अ.

छेदिजे शास्त्रें करूणः ते विहितां श्रेहो करूनि यां मनः द्रुढ द[illegible]णा करावें ॥८४॥ ना

रो गा[illegible]तुरि सर्पचालि बंदि: व्याघ्रसमुदायें बांधी जे व्याधिः ते सच्चोद्ये हि दुर्बुद्धि:

तां बुद्धि वितें रक्षावें ॥८५॥ हनन रक्षण अथवा त्याग: यांतस्चि कारियेके मार्ग:

(६) तरिच खंडेल चिंतारोग: यरहविं [illegible] ने [illegible] रे केउं ॥८६॥ चाकुळें सहित विस्वजनं:

॥ ६ ॥ उरावें हे सं ई छि मन: तरि हे यागी [illegible] णः ये शसंतो बपावसि ॥८७॥ यु

वेराज्य वोपिंध मोराजा: इतुके निव[illegible]स्च अलजा: येक भावें सकळ प्रजा: ध।

तुज भजति निर्धारें ॥८८॥ हे कोन्ही विदुरायेंवु तर्कूंर: क्रोधें घडकला राजे

श्वर: बीभिषण वाक्यें दशशिर: रामायणीज्यापरि ॥८९॥ पंडु पुत्र धर्मराजा:

यातें ह्मणसि देस्वराज्य: माझे वियेजनममात्मज: यातें यागुंसोग सि ॥९०॥ ब्रह्म

निष्ठाचिं लक्षणें: तुझा ठाईं ज्ञानचिन्हें: बुद्धि बोधलि समदरशीनें: शत्रु मित्र

तुज नाहिं ॥९१॥ जे कां विचार पुरुस्वा तुतें: ते व्हास्त्तवि सि पांडवांतें: सदा निंदि

सि मत्पुत्रातें: आनंदता यानावें ॥९२॥ राज्य हर विलें पणीं: आपयागुंतले

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

61A

आपुलावचनिं: तुं छळितोसि क्षण क्षणीं: हा विवेक कोण पां ॥६३॥ दुःखिनु
आगि होतासि त्यातें: विचार पुसणें हे मुर्ख तो: आतां द्विधान करिं चिंता: पांडवां प्रति
तुं जाई ॥६४॥ यासि विलंब न करिं क्षण: अवस्य ह्मणे सुता प्राज्ञ ॥ नमस्कारुनि ज्ये
ष्टचरण: निघता जाला तेवेळिं ॥६५॥ रथें सिं आला कोकाम्यक वना: श्रवणा केलें कु
रुभुषणा: हंसोनि बोलिजे भिमा अर्जुना: विदुर आला कि मर्थ ॥६६॥ पुढति द्युता
बोलाविलें: किं पश्चात्तापें चित्त द्रवलें: किं हिरतिलें राज्य देववितें: भिम ह्मणे विचा
रें ॥६७॥ विदुर पावला दर्शना: पां[illegible]तो वंदिलें चरणा: [illegible] ह्रदें देउनि आलिं
गना: येकासनि बैसविलें ॥६८॥ विद[illegible]णे गुणी करासी: विचार पुसतां तुमचे
विषिं: बुद्धि वदलों को ह्वे तेसि: हित[illegible]पण सर्वतें ॥६९॥ परि ते ना वळति ह्रदईं:
तें विस्तारें सांगणें काई: मातें सांगुनी ह्मणे जाई: पांडवां प्रति आविलंबें ॥७०॥
यालागि सांगुनी मातु आघमा: तुज प्रति पातलों देव दमा: दर्शनें पावलों विश्रा
मा: सर्व श्रमा विसरलों ॥७१॥ धर्म ह्मणे बहु बरवें: इच्छिलें तेसें घडविलें देवें: ऐ
र दृष्टि सांभाळावें: बोलकों तें कानोनि: ॥७२॥ हस्तनापुरिं अंबिकासुत: पश्चात्ता

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

पें अति संतप्तः विदुर वियोगें अती आक्रुतः खेदु मानि मानसिं ॥३॥ बाह्य आक्ष पच
सुहिनः बुद्धि आंधळि विदुरें विणः आतां मातें वाग विकेवणः अंध जालों सबाह्य ॥४॥
संजयायेक विदुरा विणः देहिं न धरे माझा प्राणः तुवां करुनि या गमनः पाचारुणि आणा
(४) वा ॥५॥ संजयें मानुनि राजाज्ञाः वेगें पावला काम्यकेवणाः भेटोनि यां पांचाळ पाः
निरोप सांगे निद्रातेंः ॥६॥ म्हणे विदुरा सवेग उठिः रायें प्राण धरिला कंठीः तु
ज न देखतां दृष्टिः देह त्यागी लवता [illegible] ॥७॥ धर्मे म्हणे जाई सिघ्रः अवलोकि अ
॥१॥ ग्रजाचें आंघ्रः विदुर चालिला [illegible] धर्मोचे निवी योगें ॥८॥ सवेग पातला ॥१॥
गजसाळयाः नमस्कारिले पुत्र पायां हृदयें नेळुनि हृदयाः प्रज्ञाचक्षु आ
ळंगी ॥९॥ विदुरानें देखतांचि तेः विस्मय [illegible] वाटे मातेंः उत्खंड तुझे नि वचनां
वेतेंः प्राण माझा जात से ॥१०॥ विदुर पातला देखोनिः दुर्योधन कर्ण दोकुनिः
दुःस्यासन हि मिळोनिः गुढ विचार मांडीला ॥११॥ पांडवे आरण्यवास साग
लेः परि सल्य नाहिं खंडलेंः पुढें धरनि सोडिलेंः सर्पमुखव ज्या परि ॥१२॥ आतां ये
के चिबुद्धि रे सिंः आहिं जाउनि दळ भारें सिंः पांडवयेके ठ अरंण्यें वसिंः रा त्रि

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

७४

मारुनी सांडावे ॥१३॥ दुरियाद्रव आणि पांचाळ: आला नाहिं जवें गोपाळ: पांडव जवें
आहेति निर्बळ: तवें निर्मुळ करावें ॥१४॥ न केळतां चिरंजीव द्रोणा: नेणतां धृतरा
ष्ट्राच्या मना: करावें पांडवाच्या हनना: पुढें प्रगट होतसे ॥१५॥ विचार करितां चो
खजनी: व्यास देवें जाणोनि मनि: गगनमार्गें सभास्थानि: आकस्मात उतरला ॥१६॥
व्यास ह्मणे गा सुपुत्रा: आसा वधा निंदा मांत्रा: स्वपुत्राच्या कपट मंत्रा: न विचारी
सि मुख्यें ॥१७॥ राज्य हिरोनि दवडि [illegible] लेंवना: मागति चालिले याच्या हनना: तयां दु
र्बुद्धि दुर्जनां: निराधुकें सा नवरिसि ॥१८॥ धृतराष्ट्र ह्मणे सर्वज्ञ राया: स्पर्शें करित
सें तुझिया पांया: जरि पुत्राचि कपट माया: [illegible] णे उपेक्षावा मि केविं ॥१९॥ हे भव तल्या पां
डव वधीं: वना जातिल जरि दुर्बुद्धि: तरि [illegible] पापात जिन आधीं: हें त्रिशुद्धि जाणा
पां ॥२०॥ ऐको निपुत्र पावले शोका: सांडिला हननाचा आवांका: व्यास ह्मणे नरनायेका:
प्रज्ञाचक्षु अवधारिं ॥२१॥ चतुरानने निर्मिली सृष्टि: चतुर्खाणि वर्ततां सृष्टिं: कामधे
नु त्रा प्रति: जाउन करि शोका तें ॥२२॥ माझे पुत्र वरी [illegible] के सेवळ: स्पष्ट मागीती सवि
काळ: दु:ख देखोनि तळमळ: मज अपार वाटतसें ॥२३॥ नांगर शकट रथ [illegible] जोयां:

Joint Project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

वे.५२ अ.१

धान्यमळणी तेलघाणीयाः पाठिं बहु [illegible] प्रकार वाहूनियांः आहोरात्र कष्टतिः ॥२४॥
दगड मातिकांचा भारः वेतो द मारिती नीष्टुरः गाळि प्रदाने अपारः कष्ट करिती
बापीति ॥२५॥ सीत उष्ण प्रज्यन्य वातीः नीराश्रयेसर्व साहातिः क्षुध केल्या तृणोदक
नें दितिः उपेक्षीति निर्दयवें ॥२६॥ वडे वेध नीत ळमळितिः क्षुध केल्यां आक्रो
शेबा भातिः धेनुकास हुत्ति वोढीतिः पयप्रसीतां मातेचें ॥२७॥ मेल्या वोपिती
अनामिकाः हे चेच्या करीती पादुकाः हे संकमे सुरनायेकाः कोमर्थ्यया तें नि
॥५॥ मिलें ॥२८॥ रोगितें खांदिं पुष्टिवरी वाहाबि नेति बहु भारातेः आरोह पाव ॥५॥
तों कष्टतेंः दुःख मातें अपार ॥२९॥ ऐसे अनाना परिचे क्लेशः पुत्र भोगीती बहु वसः
येको निर्दुःकरिहं स्यः स्तोपरिसं पावेचा ॥३०॥ तुझे पुत्र असंख्यातः दुःखी
बहुत सुखि बहुतः स्वल्प पुत्रालागी चीत्तः व्याकुळ करणे कासीया ॥३१॥ दिन
दुर्बळें सागुनी क्षुधिः सुखीये सभाग्य पाहोनि दृष्टिः तुवां असावें सुख संतु
ष्टीः खेद सर्व थानमना वा ॥३२॥ परिस्तोत्रे जीने धीरीः समानश्चेह सके
ळां वरीः मत्स्नेहा मा जिदु सरिं भेद भाव ना असेना ॥३३॥ यामाजि

(8A)

साविकबुद्धिहिनें : जें जें दुःखें भोगिति दिनें : यालागीं माते चेनिमनें : खेदअ
रपाविजो ॥२७॥ स्वइच्छा भक्षुनि मातले क्षीति : कामभदें बोकाळति : दुर्बळ दे
खोनि दंडिति : कुपाट तिपर द्रव्य हरें ॥२५॥ तया वेदाज्ञा वेसनि : वीहिता चारा
च्या द्वावणी : बांधोनि दंडावे हे वाणी : वेदस्मर्यां चि जाणपां ॥२६॥ दिन दुर्बळें
अशक्तें : तें हिं पावतां दुःखा तें : परम खेद आण मातें : वाटे नोव्हेत सुरेश ॥
॥२७॥ तो कोणि बोले अमरपाळ [illegible] ति वृशमाचा ज्ञांमाळ : तया सु
खाचा सुकाळ : भिंचीर काळ मो[illegible] ॥२८॥ पा पुत्रा तुल्य पशु ते पाळि : या
लागिं मेघइच्छीत काळिं : पाडु[illegible] वीं महित ळि : ऋपाधान्यें सर्व द्रा ॥२९॥
करिति वृशमातें पीडणा : यांव तिपाडु जिअवर्षन : सेतिंन पिके धान्ये ऋपाः
नासप्राणा दुर्भिक्षें ॥४०॥ स्वचक्रे परचक्रे टोळ मुशके : विकटा तो वारा आणि कि
कीटके : दुर्गंध श्रवादि अनेके : रोग उठविं धान्या तें ॥४१॥ क[illegible] धेउनि स
दाकाळ : न करिति वृशमाचा संभाळ : या दोशांचें हे विफळ : भिभोग वितया तें ॥४२॥
वस्ता अभ्यास नाहिं ऋपाः वृधीत वोछितिका सेहुनि : . . . .

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तेणें दोषें मिथ्या भोगिनि: स्वयें करि वैराग्य चित्ता ॥४३॥ धेनु म्हणे स्वामि ऐका: सक
ळां देई सारिखें सुखा: संतोषा नित्सुर नायका ॥ सांत वित वरद हस्तें ॥४४॥ याला
गीं धृतराष्ट्र आप विचारा: स्वपुत्रां समान पंडुपुत्रां: अवलोको निःस्नेह सुत्रा: केरीं
(१) बहुसाल वाढतें ॥४५॥ पवित्र सेपको सर्व गुणी: दिन प्रायें कष्टति वनिं: हें दे
खोनि सद्गा मनि: खेद कें साउलेना ॥४६॥ नगर स्वामि वसति वनी: नाथ ते
॥१॥ अनाथ दिसति जनिं: श्रीमंत मगग्राय घरणी: लोळति हे मनु चित ॥४७॥ ॥१॥
तुज देखतां तुसे कुमर: आरण्यवासी वनपामर: आप कीर्ति पाप हें अपार: उभय
लोकिं मज वाटे ॥४८॥ लक्ष्मि विंत … विशेष: दिना सांभाळि जगदेश: म्ह
णोनि अनाथबंधु हा घोष: श्रुति वर्णिती समाये ॥४९॥ धृतराष्ट्र पंडुकुनी बैदु
ते: विदुर सिंहासां किलें माझें चीत्त: दिन सात्विक विष्णुभक्त: परम साधु म्हणोनि:
॥५०॥ तेसि लोहिकना विकरणी: पुत्राहुनि स्नेह श्रुगुणी: पांडव साधु हे जा
णोनि: स्नेह विशेष करावा ॥५१॥ आत पुत्रांचिये सिमाया: विशेष पोटिं विं
धरा विमाया: विदुर स्नेहा चि हृदया ॥ दिनवेधना जाणावें ॥५२॥ ८

कैसेनि केठीति वनवासातें: केविपावति अभिवद्वि
तें: अहोरात्र ओसिचिंतें: चित्त व्यळई अपार ॥५३॥ स्वपु
(१८) त्रेवांचा वेचीर काळः संपदा असा विअटळः तरि व
नाजाउनि ताकाळः पांडव नगरा आपावे ॥५४॥ ऐ
स्वर्य पदि आपुले सुतः आश्रये असावे जीवें जीतः
ऐसें ईछीसि तरी वेगीं तें: पांडवां तें बुझावि ॥५५॥ दु
र्योधनअसाउनि गनिं: सुहृद परवावे वनहुनि: मानेआणुनि
राज्यासनि: बैसवावे स्वचरणीं ॥५६॥ द्वा हें नकरि तों नरेश्वरा:
कुळक्षये पातलाघरा: पुढां उत्तर हें चिचतुराः कायोकीति
सांगावें ॥५७॥ इतरा कुहा पाद्वैपायनाः मस्तके वातुसें तु
छिया चरणा: हा चित्तपदरा दुर्योधनाः आपुल्या मुखें
वांकि जो ॥५८॥ व्यास म्हणे मिप्रातुसें: मैत्रेय येईल सावका
वें: तो सांगेल तें मानसें ॥ सर्वीतु स्वींधिराकें ॥५९॥ अहस्य

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१०)

हातीं व्यास मुनिं: मैत्रेय आली तेह्र षीः नमस्कारिला
सभास्थानिं: शिष्य द्रोणाचित नाथुं: ॥६०॥ आतां मैत्रे
य वदे लव चूनिं: तें नमनितां दुर्योधनें: ऋषी कृपापात्र
पाषाणः हृदये वर्मितां उ[illegible] ॥६१॥ तेंचि आविकिं परिसां
वें: जें बोलिजे व्यास देवें [illegible] हा राष्ट्र वैभवें: आर्थी
॥१०॥ मिरवेसा जिरागवळे ॥ [illegible] अरण्य पर्व भारतः लीळा ॥१०॥
विश्वांभरा नुगृहीतं: म[illegible] याचा वचनार्थः पवित्र
प्रेमें परिसतु ॥६२॥ ॥ इति वनपर्वे प्रथमोध्यायः ॥ छ

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

श्रीरामकृष्णायेनमः ॥ कौरवनरेंद्र म्हणे ः पवित्र तिर्थें पुण्यारण्ये ः आवलोकुनि
येथें येणें ः रूपें जालें स्वामियां ॥ १ ॥ मैत्रेय म्हणे धृतराष्ट्रा तें ः आवलोकित
अनेक तिर्थें ः काम्यकवनापातलों तेथें ः पांडव दृष्टि देखीले ॥ २ ॥ जटा वल्कलें
आजिनें वस्त्रीं ः सोतो स्पर्णफळाहारि ः कष्टतों देखोनी अभ्यांतरिं ः खेद उदेला
अद्भुतः ॥ ३ ॥ तुझिया पुत्राचा आविवेकः हे कोनिवारटलें परम दुःखः तो हिंलो
कामाजि अनेक येकः बरवें को [illegible] संपाति ॥ ४ ॥ पुरुषें तरिज्या वें उपभोगुं
विश्रप किर्तिं नसी वेआंगीं ः आपे [illegible] को कुमार्गि ः जीतचि प्रेतासारिखा ॥ ५ ॥
कोरवें करितां न पविजे बरवें ः अधर्म केवि कल्याण व्हावें ः विरा मृत्यु नी
अमरत्व पावें ः हें अघटित जया पर [illegible] तें आणि भिष्मपिता महो ः वर्तमान आ
सतां पाहा हो ः पुत्रिं करावयाकळे हो ः कारण कांहिं असेना ॥ ७ ॥ भीड सांडोनि
न बोलवे वचनिं ः तरि भीष्म आपजया पावे रणिं ः पुत्रशोकाचा वडवाग्नि ः तु
ज ग्रासिल निर्धारें ॥ ८ ॥ ते कांचि म्हणे दुर्योधनाः ची तृष्णा वें माझिया वचनां
स्वल्पा सारिंमा हा प्राज्ञा ः पाप आद्भुत जोडलें ॥ ९ ॥ नैस्वर्य राज्ये सरलें वेगीं ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com